

Dr hab., prof. UW Joanna Starzyk-Sulejewska
Katedra Dyplomacji i Instytucji Międzynarodowych
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 12 marca 2025 r.

Recenzja dorobku naukowego

**Pani dr Justyny Marzec ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego
w Instytucie Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

Pani dr Justyna Marzec uzyskała tytuł zawodowy magistra w dniu 13 czerwca 2009 r. broniąc pracę magisterską pt. *„Debata w sprawie utworzenia Wspólnoty Wschodnioazjatyckiej”* na UMCS w Lublinie. Stopień naukowy doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce nadany na mocy uchwały Rady Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej uzyskała 28 czerwca 2013 r. na podstawie rozprawy doktorskiej *„Bezpieczeństwo energetyczne Rzeczypospolitej Polskiej”*. W latach 2013 – 2016 była zatrudniona na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej im. Jana Zamoyskiego w Zamościu w Katedrze Administracji oraz w Katedrze Bezpieczeństwa wskazanej uczelni. W latach 2014 – 2020 pracowała jako adiunkt w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie na Wydziale Administracji i Ekonomii w Zakładzie Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Od października 2020 jest zatrudniona na stanowisku adiunkta na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Instytucie Stosunków Międzynarodowych w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Politycznych.

Dorobek naukowy i aktywność naukowa Habilitantki obejmują:

- 4 monografie autorskie, w tym rozprawę habilitacyjną: *„Systemy wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych”* przedstawioną jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zgodnie z ar. 219, ust. 1 pkt. 2 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r.,
- 6 monografii zbiorowych przygotowanych we współredakcji,
- 19 rozdziałów w monografiach zbiorowych,
- 15 artykułów naukowych,
- 23 wystąpienia podczas konferencji naukowych.

Recenzję osiągnięć naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzatorskich Habilitantki przygotowałam odnosząc się do następujących elementów: ocena rozprawy habilitacyjnej przedstawionej jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, ocena pozostałego dorobku naukowego oraz aktywności naukowej oraz ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę.

I. Ocena rozprawy habilitacyjnej Pani dr Justyny Marzec pt. „Systemy wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych” przedstawionej jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zgodnie z ar. 219, ust. 1 pkt. 2 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r.

Recenzowana rozprawa habilitacyjna pt. „Systemy wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych”, wydana przez Wydawnictwo UMCS w Lublinie w 2024 r. liczy 355 stron, z czego 325 stron stanowi merytoryczną część pracy, 25 stron bibliografię, a 1 strona spis 6 tabel i 6 rysunków.

Pani dr Justyna Marzec przedstawiła wskazaną monografię jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zgodnie z ar. 219, ust. 1 pkt. 2 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r.

Kierując się wskazanymi przepisami, rozprawę doktorską Pani dr Justyny Marzec oceniłam z uwzględnieniem kryterium wyboru tematu, właściwości doboru teoretycznych ram rozprawy i sposobu ich wykorzystania, poprawności metodologicznej, struktury pracy, treści pracy, realizacji celu badawczego oraz kryterium wykorzystania źródeł i literatury przedmiotu.

Kryterium wyboru tematu

Należy podkreślić, że wybór tematu rozprawy habilitacyjnej dokonany został w pełni prawidłowo z zachowaniem wymogów związanych z formułowaniem tematów badawczych. Mamy bowiem do czynienia z tematem niezwykle aktualnym, a także istotnym z poznawczego i praktycznego punktu widzenia. W okresie postzimnowojennym zarówno państwa jak i podmioty niepaństwowe, w tym organizacje międzynarodowe o charakterze międzyrządowym, takie jak m.in. ONZ, UE, OBWE w obliczu zmiany uwarunkowań i zagrożeń w środowisku międzynarodowym stanęły bowiem przed koniecznością określenia lub redefinicji oraz rozbudowy swoich strategii bezpieczeństwa, a także służących ich

realizacji polityk, instytucji, mechanizmów, procedur i instrumentów. Tego rodzaju ewolucja dokonywała się przede wszystkim w ramach systemu globalnego oraz systemów regionalnych, a w ramach systemów regionalnych głównie na poziomie organizacji działających w Europie, a właściwiej rzecz ujmując w szeroko rozumianej strefie euroatlantyckiej odzwierciedlając zarówno dynamikę uwarunkowań i zmian w środowisku międzynarodowym, jak i istotę rozwoju i funkcjonowania poszczególnych organizacji międzynarodowych. Zagadnienia te doczekały się w literaturze zagranicznej oraz polskiej licznych opracowań naukowych i podlegają dalszym analizom ze względu na ich aktualność i niezwykle dynamiczną ewolucję. W ten nurt badań wpisuje się rozprawa habilitacyjna Pani dr Justyny Marzec, która wykorzystując swoje wieloletnie badania i działalność ekspercką w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa międzynarodowego w rozprawie habilitacyjnej podjęła próbę dokonania teoretyczno-empirycznej analizy systemów wczesnego ostrzegania funkcjonujących w ONZ, OBWE oraz Unii Europejskiej w kontekście ewolucji współczesnych konfliktów międzynarodowych. Jest to temat bardzo ważny m.in. ze względu na fakt, że jak słusznie zauważa Autorka monografii, w warunkach narastającej złożoności środowiska międzynarodowego oraz rosnącej liczby kryzysów o różnorodnym charakterze systemy te stają się kluczowym elementem strategii prewencyjnych realizowanych przez różne podmioty, w tym przez wskazane organizacje międzynarodowe. Pani dr Justyna Marzec podaje we „Wstępie” swojej rozprawy habilitacyjnej kluczowe przesłanki wskazujące na potrzebę i podstawy traktowania wskazanej problematyki jako przedmiotu pogłębionej analizy badawczej.

Co niezwykle istotne, temat objęty zakresem rozprawy nie był do tej pory szerzej analizowany w polskiej literaturze przedmiotu jako samodzielny, a jednocześnie główny problem badawczy. Według mojej obecnej wiedzy analizowany problem w prezentowanym przez Habilitantkę ujęciu związanym przede wszystkim z analizą wczesnego ostrzegania jako kategorii stosunków międzynarodowych oraz wyeksponowaniem jego znaczenia dla funkcjonowania omawianych w monografii organizacji międzynarodowych nie był także do tej pory szerzej analizowany w literaturze zagranicznej. Tym samym przedłożona monografia, w moim przekonaniu, pełni istotną rolę w wypełnieniu luki badawczej dotyczącej istoty, rozwoju, funkcjonowania oraz roli systemów wczesnego ostrzegania we współczesnych stosunkach międzynarodowych, a zwłaszcza w ramach analizowanych organizacji międzynarodowych, tj. ONZ, OBWE oraz UE.

Kryterium właściwości wyboru teoretycznych ram rozprawy

Należy podkreślić, że jedną z najbardziej istotnych wartości przedłożonej do oceny rozprawy habilitacyjnej jest właściwy dobór ram teoretycznych służących opisowi i wyjaśnianiu przedstawionego problemu badawczego. Autorka pracy właściwie wyselekcjonowała przydatne do jej analizy teorie i kategorie stosunków międzynarodowych, wskazując jako wiodącą teorię neoliberalnego instytucjonalizmu. Zdaniem Autorki rozprawy szczególnie przydatne w jej ramach okazały się założenia wskazujące na: anarchistyczny charakter stosunków międzynarodowych, w ramach których nie występuje centralny ośrodek władzy; uznanie państwa za głównego pragmatycznego i racjonalnego aktora stosunków międzynarodowych, który na potrzeby realizacji własnych interesów modyfikuje swoje działania, uznając rolę i znaczenie organizacji międzynarodowych, a także uznanie że organizacje międzynarodowe wymuszają na państwach koordynację działania w celu realizacji współpracy międzynarodowej, zmniejszając w konsekwencji niepewność stosunków międzynarodowych.

Jak słusznie podkreśla Autorka rozprawy neoliberalizm w ogólnym ujęciu eksponuje także znaczenie instytucji, współpracy i współzależności między państwami. Wczesne ostrzeżenie w tym ujęciu jest istotne z punktu widzenia dostrzegania współzależności pomiędzy państwami, które występują w systemie międzynarodowym. Zmienia to logikę myślenia o bezpieczeństwie międzynarodowym i uwypukla zależności występujące pomiędzy sytuacją w jednej części świata i jej wpływem na cały system międzynarodowy. W neoliberalizmie jak zauważa Autorka zmienia się postrzeganie wczesnego ostrzeżenia, które koresponduje i warunkuje bezpieczeństwo w skali międzynarodowej. Jednocześnie rośnie rola organizacji i instytucji międzynarodowych w zarządzaniu sprawami globalnymi, przenosząc odpowiedzialność na międzynarodowe organizacje i instytucje za podejmowanie działań zapobiegawczych lub łagodzących, zanim eskalują one na podmioty zbiorowe. Co istotne, neoliberalizm podkreśla znaczenie współpracy i dyplomacji w zarządzaniu stosunkami międzynarodowymi. Eksponuje także potrzebę strategii zarządzania ryzykiem zarówno na poziomie państwa, jak i międzynarodowym.

Co istotne, Autorka monografii wskazując neoliberalny instytucjonalizm jako podstawę teoretyczną prowadzonych badań, dostrzega także dodatkowe możliwości spojrzenia na tę kategorię z punktu widzenia innych głównych paradygmatów w stosunkach międzynarodowych, w tym realizmu, neorealizmu, liberalizmu oraz neoliberalizmu.

Ważną częścią rozważań definicyjno-teoretycznych, będących podstawą do późniejszych badań empirycznych zwartych w rozprawie jest podjęcie próby analizy kategorii wczesnego ostrzegania jako procesu oraz systemu w stosunkach międzynarodowych.

Jak dowodzi Autorka, wczesne ostrzeganie jako ze swej istoty związane z działaniem ma charakter procesu. Jednocześnie będąc przedmiotem badań w dyscyplinie stosunki międzynarodowe jest także dynamicznym, podlegającym zmianom procesem. Ujmowanie wczesnego ostrzegania jako procesu wynika zarówno z silnej zależności między analizowaną kategorią i bezpieczeństwem, które może być rozpatrywane jako proces, a także z praktyki wypracowywania wczesnego ostrzegania. Z ujęciem wczesnego ostrzegania w kategoriach procesu związane jest także realizowanie uporządkowanych, następujących po sobie czynności, które powadzą do osiągnięcia określonych celów.

Wykorzystanie ogólnej teorii systemów do analizy wczesnego ostrzegania traktowanego jako system pozwoliło natomiast na zidentyfikowanie elementów systemu wczesnego ostrzegania, a także na analizę ich właściwości i rzeczywistości, które warunkują jego działanie. Systemy wczesnego ostrzegania stanowią podsystem systemu bezpieczeństwa, a obok systemu reagowania są kluczowe dla utrzymania bezpieczeństwa zarówno na poziomie państwa, jak i poziomie międzynarodowym. Mając na uwadze cel monografii, którym jest podjęcie próby uporządkowania wiedzy na temat wczesnego ostrzegania na gruncie dyscypliny stosunki międzynarodowe, Autorka rozprawy wskazuje kategorię systemu wczesnego ostrzegania jako pojęcie najszerze, stanowiące podstawę do analizy empirycznej podjętej w pracy. W tym ujęciu, system wczesnego ostrzegania jest wyrazem instytucjonalizacji, ma swoje ramy prawne i właściwe dla niego organy, a także zawiera opracowaną i konsekwentnie stosowaną metodologię. Adaptuje się ponadto do zmian środowiska międzynarodowego i dąży do homeostazy oraz w najszerzy sposób obejmuje instrumenty, procesy, a jego specyfika odnosi się do kompleksowego ujmowania relacji pomiędzy elementami, które tworzy. Tak ujmowany system wczesnego ostrzegania jest elementem działania organizacji międzynarodowych, które mają na celu realizację przyjętych w jej ramach interesów wspólnych.

Dużą wartością przeprowadzonych badań teoretycznych jest także podjęcie próby ulokowania systemów wczesnego ostrzegania w różnych jego wymiarach oraz konfrontacja tej kategorii z kategoriami ugruntowanymi w dyscyplinie stosunki międzynarodowe, takimi jak: prognozowanie międzynarodowe, system międzynarodowy, zarządzanie kryzysowe na poziomie międzynarodowym, dyplomacja prewencyjna, globalne zarządzanie, zmiana na poziomie systemu międzynarodowego.

Należy zaznaczyć, że podstawę teoretyczną rozprawy doktorskiej stanowi, jak zaznacza Autorka głównie neoliberalny instytucjonalizm, jednak teoria systemów jest wykorzystywana przez Autorkę pracy jako istotne uzupełnienie teoretycznych ram całości. W moim przekonaniu jest to działanie w pełni uzasadnione, którego ostatecznym rezultatem jest stworzenie spójnych i jednocześnie kompleksowych teoretycznych ram całości. Jak słusznie zauważa Habilitantka wczesne ostrzeżenie ma jednak złożony charakter i jest związane z wykorzystaniem i stosowaniem metodologii na pograniczu prognozowania międzynarodowego, nauk o polityce, stosunków międzynarodowych oraz nauk o bezpieczeństwie. Przyjęte i kompleksowo omówione w rozprawie ramy teoretyczne stanowią jednak umocowanie tej kategorii przed wszystkim w ramach dyscypliny stosunki międzynarodowe.

Kryterium poprawności metodologicznej

Założenia metodologiczne recenzowanej rozprawy uznać należy za prawidłowe. Określono w niej bowiem ramy pojęciowe i teoretyczne, główny cel badawczy oraz cztery cele szczegółowe, siedem pytań badawczych, przyjęto rozbudowane cztery hipotezy badawcze, a badania przeprowadzono z wykorzystaniem metod i technik badawczych właściwych dla dyscypliny stosunki międzynarodowe. Są to przede wszystkim metody: analizy czynnikowej, analiza porównawcza oraz analiza przypadków. Jeśli chodzi o techniki badawcze Habilitantka definiuje przede wszystkim: analizę stanu literatury oraz analizę zawartości dokumentów, chociaż w tym ostatnim przypadku wydaje się, że należałoby stosować termin ugruntowany w dziedzinie nauk społecznych w postaci - analizy treści. Należy podkreślić, że Habilitantka precyzyjnie określiła zakres zastosowania w rozprawie poszczególnych metod badawczych i umiejętnie zastosowała je w przedłożonej rozprawie.

Dokonując oceny rozprawy doktorskiej Pani dr Justyny Marzec z punktu widzenia poprawności metodologicznej w zakresie dyscypliny stosunki międzynarodowe należy podkreślić, że określono w niej przejrzystość główny cel badawczy pracy w postaci: analizy wczesnego ostrzeżenia przed konfliktami w organizacjach międzynarodowych (wydaje się, że w tym przypadku jeszcze bardziej precyzyjnym sformułowaniem byłoby zakończenie pierwszej części zdania w postaci wskazania, że chodzi o *wybrane* organizacje międzynarodowe). Dodatkowo Habilitantka doprecyzowuje, że ze względu na obszerne ramy tematu analiza systemów wczesnego ostrzeżenia została ograniczona tylko do organizacji,

międzynarodowych, które „wykorzystują systemy wczesnego ostrzegania na terenie Europy i mają wpisane w statuty postanowienia dotyczące zapobiegania konfliktom.” Uważam, że w tym wypadku precyzyjniej byłoby posługiwać się jednak terminem „statuty i normy statutowe”, ponieważ podstawą funkcjonowania OBWE są rozproszone normy ujęte w wielu dokumentach, które możemy określić statutowymi, ale jednego statutu w postaci umowy międzynarodowej organizacja ta nie posiada. Habilitantka sformułowała ponadto siedem precyzyjnie ujętych pytań badawczych oraz przyjęła cztery naukowo poprawne i rozbudowane, a także powiązane ściśle z pytaniami badawczymi hipotezy badawcze.

Uznając prawidłowość i logikę przyjętych hipotez badawczych wydaje się jedynie, że zasadnym zabiegiem byłoby wprowadzenie hierarchizacji między poszczególnymi hipotezami i wskazania wśród nich hipotezy głównej oraz hipotez pomocniczych. W tym kontekście wydaje się, że hipoteza pierwsza mogłaby być w takim ujęciu uznana jako główna, a hipotezy druga, trzecia i czwarta jako hipotezy pomocnicze. Jednocześnie nasuwa się pytanie czy nie należałoby zmodyfikować częściowo sformułowania hipotezy pierwszej wskazującej obecnie, że „ulokowanie systemu wczesnego ostrzegania w dyscyplinie stosunki międzynarodowe przyczynia się do zmiany percepcji i wzrostu znaczenia organizacji międzynarodowych w płaszczyźnie bezpieczeństwa międzynarodowego”. Uznając w pełni ustalenia, które Habilitantka przyjęła w ramach weryfikacji wskazanej hipotezy, sugerowałabym jednak jej częściowe przeformułowanie. Ewolucja funkcjonowania omawianych w rozprawie organizacji międzynarodowych z perspektywy rozwoju w ich ramach systemów wczesnego ostrzegania wskazuje bowiem raczej na to, że - rozwój przez poszczególne organizacje międzynarodowe, takie jak ONZ, OBWE, UE zdolności w zakresie funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania przed konfliktami międzynarodowymi przyczynia się jako jeden z istotnych czynników do zmiany percepcji i wzrostu znaczenia tych organizacji w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego.

Jednocześnie należy podkreślić, że sformułowanie przez Habilitantkę czterech hipotez badawczych, poddanych weryfikacji w rozprawie wraz z odpowiedzią na sformułowane pytania badawcze posłużyła wymiennie do potwierdzenia słuszności przyjętych założeń w kompetentnie sformułowanych i odzwierciedlających szeroką wiedzę Habilitantki wnioskach podsumowujących całość rozprawy.

Kryterium struktury pracy

Struktura rozprawy jest przemyślana, spójna i logiczna. Tworzy ona we „Wstępie”, w czterech rozbudowanych i przejrzysto skonstruowanych rozdziałach oraz w „Zakończeniu” odpowiednie ramy dla realizacji zakładanego projektu badawczego i prawidłowej weryfikacji przyjętych hipotez badawczych.. Wychodząc od ogólnych rozważań definicyjnych i teoretycznych i wykazując precyzyjnie ich związek z analizowaną problematyką (rozdział I oraz Wstęp), Habilitantka sprawnie przechodzi do analizy zagadnień szczegółowych związanych z funkcjonowaniem systemów wczesnego ostrzegania w ramach omawianych organizacji międzynarodowych, tj. ONZ jako przykładu organizacji powszechnej (rozdział II) oraz OBWE i Unii Europejskiej jako dwóch przykładów organizacji regionalnych (rozdział III i IV). Co istotne z punktu widzenia strukturalnego, Pani dr Justyna Marzec we wszystkich wskazanych przypadkach, tj. w rozdziale II, III i IV odnosząc się do kwestii funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania dokonała symetrycznej analizy dotyczącej poszczególnych organizacji odnosząc się do takich zagadnień, jak: podstawy normatywno-instytucjonalne systemu wczesnego ostrzegania, operacjonalizacja systemu wczesnego ostrzegania oraz działanie systemu wczesnego ostrzegania. Jest to w moim przekonaniu działanie słuszne i świadczy o głębokim przemyśleniu sposobu prowadzenia badań empirycznych. Pozwala także potencjalnemu czytelnikowi swobodnie poruszać się i przeprowadzić analizę porównawczą materiału omawianego w poszczególnych rozdziałach.

Zakończenie zawiera pogłębione wnioski z przeprowadzonych badań oraz weryfikację czterech hipotez badawczych. Wnioski te są logicznym podsumowaniem całej rozprawy, wykazując głęboką znajomość omawianej problematyki przez Habilitantkę oraz potwierdzając słuszność założonych we Wstępie hipotez badawczych.

Z punktu widzenia strukturalnego istotne jest wyraźne określenie cezury początkowej oraz końcowej analizowanych zagadnień. Należy podkreślić, że Habilitantka w przejrzysty oraz w pełni przekonujący sposób uzasadnia wskazanie lat 2013 – 2023 jako cezury przeprowadzonych badań uzasadniając swój wybór wydarzeniami związanymi z ewolucją wydarzeń na Ukrainie w tym okresie, które stały się podstawą do zdynamizowania oraz ewolucji systemów wczesnego ostrzegania na poziomie omawianych organizacji oraz sposobów ich wykorzystania w związku z sytuacją na Ukrainie w omawianym okresie.

Kryterium treści pracy

Oceniając przedłożoną rozprawę doktorską z punktu widzenia treści merytorycznych należy stwierdzić, że przeważa w niej zrównoważony opis i analiza badanej problematyki w oparciu o dokumenty i studia literatury przedmiotu, której towarzyszy ocena i interpretacja

przedstawionych faktów. Bez wątpienia napisanie pracy było poprzedzone pogłębionymi badaniami nad problematyką teoretyczną związaną z analizowanymi zagadnieniami oraz problematyki dotyczącej funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania w ramach analizowanych organizacji, tj. ONZ, OBWE oraz UE. Co istotne, Habilitantka wykazała się szeroką wiedzą na temat operacjonalizacji systemów wczesnego ostrzegania w ramach poszczególnych organizacji oraz znajomością zakresu i sposobów ich wykorzystania w związku z ewolucją sytuacji na Ukrainie w latach 2013-2023.

Bardzo ważną rolę w przedłożonej pracy stanowi „Wstęp”. Zawiera on klarowne uzasadnienie wyboru tematu rozprawy, wskazuje główny cel badawczy i cele szczegółowe, omówienie podstaw teoretycznych stanowiących podstawę dla zawartych w niej rozważań, charakterystykę zastosowanej metodologii, struktury pracy, a także wykorzystanej literatury.

Wartościowym zabiegiem było dokonanie podziału treści rozprawy na część teoretyczną (rozdział I) oraz empiryczną (rozdziały II, III i IV).

Rozdział pierwszy rozprawy, to oryginalna i pogłębiona analiza teoretycznych i metodologicznych podstaw problematyki związanej z funkcjonowaniem systemów wczesnego ostrzegania. Pani dr Justyna Marzec dokonała w nim analizy istoty systemów wczesnego ostrzegania wskazując na ich zakres podmiotowy i przedmiotowy. Omówiła możliwości wynikające z zastosowania do kategorii wczesnego ostrzegania wybranych teorii stosunków międzynarodowych. Odniosła się do zagadnień ujmowania wczesnego ostrzegania w kategoriach procesu i systemu oraz poddała analizie zagadnienia dotyczące istoty współczesnych konfliktów i kryzysów międzynarodowych. Co bardzo ciekawie, w tej części rozprawy szeroko omówiła także podstawy metodologiczne funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania w przeszłości i obecnie oraz omówiła zagadnienia związane z ich ewolucją. Ponad 150-stronnicowa analiza wskazanych zagadnień pozwoliła Habilitantce dokonać bardzo solidnego uzasadnienia pojęciowego oraz teoretyczno-metodologicznego do dalszych badań o charakterze empirycznym wykazując dodatkowo Jej szeroką wiedzę w zakresie omawianej problematyki.

Rozdział II, III i IV zostały zbudowane w pełni symetrycznie odnosząc się do: podstaw prawno-instytucjonalnych, operacjonalizacji oraz zagadnień działania systemów wczesnego ostrzegania poszczególnych organizacji. Co istotne, również w przypadku analizy działania systemów wczesnego ostrzegania na poziomie poszczególnych organizacji Habilitantka dokonała bardzo przemyślanego i oryginalnego zabiegu metodologicznego opierając ten zakres badań na aktywności ONZ, OBWE oraz UE w omawianym zakresie wobec tego samego problemu tj. ewoluującej w latach 2013 -2023 sytuacji na Ukrainie. Zabieg ten obok

wskazanego wyżej tożsamego sposobu konstruowania wszystkich rozdziałów empirycznych świadczy o głębokim przemyśleniu całego przedsięwzięcia badawczego i sposobów realizacji głównego oraz szczegółowych celów badawczych. Pozwolił również na wskazanie podobieństw i różnic w odniesieniu do poziomu strategicznego, funkcjonowania oraz działania systemów wczesnego ostrzegania w ramach trzech analizowanych organizacji. Główna sugestia jaka się nasuwa w kontekście treści wskazanych rozdziałów odnosi się do rozdziału IV dotyczącego funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania w UE. Wydaje się, że w tym wypadku zasadne zarówno ze względu na charakter ewolucji wspólnej polityki bezpieczeństwa w ramach UE od początku lat 90. XX w. oraz warunkowanie jej rozwoju w dużym stopniu zakresem współpracy i porozumienia z NATO, jak i ze względu na związki UE z NATO m.in. w zakresie dostępu do informacji o różnym charakterze, w tym do danych wywiadowczych, zasadne byłoby w treści rozdziału IV dokonanie szerszej analizy związków UE z NATO w odniesieniu do funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania na jej poziomie, a w tym zakresie w odniesieniu do aktywności wobec wydarzeń na Ukrainie w analizowanym w rozprawie habilitacyjnej okresie.

Podsumowując tę część oceny rozprawy habilitacyjnej pragnę podkreślić, że zarówno w rozdziale II, III, jak i IV odnajdujemy istotne elementy weryfikacji hipotez badawczych oraz pytań badawczych.

Wartościowym elementem rozprawy jest również „Zakończenie”, w którym Habilitantka dokonuje podsumowania i weryfikacji hipotez badawczych i powiązanych z nimi pytań badawczych. Zawiera ono także wypływające z przeprowadzonej analizy analityczne i rzeczowe wnioski, a także elementy porównawcze i prognostyczne dotyczące funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania w ramach analizowanych organizacji.

Baza źródłowa pracy jest bogata i zróżnicowana. Habilitantka wykorzystała najważniejsze dokumenty dotyczące omawianej problematyki. W Bibliografii odwołano się także do 328 opracowań, w tym głównie monografii, artykułów naukowych i prac zbiorowych oraz 37 stron internetowych. Jest to szeroki zbiór, którego wykorzystanie potwierdzone zostało nie tylko w bibliografii, ale także w licznych 637 przypisach umieszczonych w kolejnych rozdziałach pracy. Jest to literatura w języku polskim oraz w języku angielskim.

Kryterium realizacji celu, jakim jest wniesienie znaczącego wkładu do badań naukowych

Należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa bez wątpienia spełnia kryterium rozwiązania ważnego i oryginalnego problemu badawczego, stanowiąc znaczący wkład do badań naukowych nad istotą i rolą systemów wczesnego ostrzegania w analizowanych w rozprawie

organizacjach międzynarodowych. W moim przekonaniu jest to jedyna i jednocześnie obecnie najbardziej kompleksowa analiza wymienionych zagadnień w znanej mi literaturze polskiej, a także zagranicznej. O jej wartości przesądzają także takie elementy jak aktualność analizowanej problematyki, umiejętność szerokiego uzasadnienia teoretycznego omawianych procesów związanych z istotą i rozwojem systemów wczesnego ostrzegania ONZ, OBWE i UE oraz ich wykorzystania w odniesieniu do sytuacji na Ukrainie w analizowanym w rozprawie okresie, a także osadzenie analizowanych kwestii w szerokim kontekście uwarunkowań wewnętrznych, jak i zewnętrznych oraz - autorskie podsumowanie przez Habilitantkę walorów i mankamentów poszczególnych systemów wczesnego ostrzegania, wskazanie na podobieństwa i różnice między nimi oraz sformułowanie kompleksowych wniosków dotyczących defektywności ich wykorzystania w odniesieniu do sytuacji na Ukrainie. Zaletą pracy przedłożonej przez Habilitantkę jest nie tylko przedstawienie, ale także analiza i ocena istoty i funkcjonowania omawianych systemów. Co istotne, oceny te oraz wnioski z nich wynikające odnaleźć można w II, III i IV rozdziale rozprawy oraz w jej „Zakończeniu”.

W konkluzji, pragnę stwierdzić, że moja ocena rozprawy habilitacyjnej Pani dr Justyny Marzec jest bardzo pozytywna. Jest to oryginalne i wartościowe opracowanie tematu ważnego w sensie poznawczym, o znacznej użyteczności dla praktyki politycznej. Przygotowując rozprawę Habilitantka wykazała się zarówno ogólną wiedzą teoretyczną związaną z umiejętnością wykorzystania przywoływanych przez siebie teorii i koncepcji, jak też wiedzą szczegółową dotyczącą systemów wczesnego ostrzegania i ich funkcjonowania w ramach omawianych organizacji międzynarodowych. Analiza w ramach rozprawy habilitacyjnej została przeprowadzona zgodnie z zasadami poznania naukowego właściwymi dla dyscypliny stosunki międzynarodowe.

II. Ocena pozostałego dorobku naukowego i aktywności naukowej Habilitantki

Poza monografią pt. *„Systemy wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych”* wskazaną jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zgodnie z art. 219, ust. 1 pkt. 2 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r., Habilitantka przedstawiła do oceny dorobek naukowy związany przede wszystkim z szeroko rozumianą problematyką bezpieczeństwa międzynarodowego, obejmujący ogółem 4 monografie autorskie, 6 monografii zbiorowych

przygotowanych we współredakcji, 19 rozdziałów w monografiach zbiorowych, 15 artykułów naukowych i 23 wystąpienia podczas konferencji naukowych.

Należy podkreślić, że dodatkowy dorobek naukowy Habilitantki związany jest przede wszystkim z szeroko rozumianą problematyką bezpieczeństwa międzynarodowego i obejmuje dodatkowe pozycje dotyczące wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych, kwestie cyberbezpieczeństwa i bezpieczeństwa energetycznego oraz analizy polityki wewnętrznej państw oraz jej wpływu na stosunki międzynarodowe

Jeżeli chodzi o kwestie dotyczące wczesnego ostrzegania poza monografią wskazaną jako podstawa do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Pani dr Justyna Marzec jest Autorką jednego artykułu naukowego oraz rozdziału w monografii zbiorowej, które dotyczą kwestii koncepcji i dylematów wczesnego ostrzegania oraz systemów wczesnego ostrzegania przed kryzysami globalnymi w organizacjach pozarządowych. Wyniki badań w tym obszarze były prezentowane także podczas pięciu krajowych konferencji naukowych, stanowiąc bazę i bezpośredni element pogłębiania analiz w obszarze, który stał się finalnie przedmiotem rozprawy habilitacyjnej. Problematyką ściśle powiązaną z wczesnym ostrzeganiem są także publikacje Habilitantki dotyczące zarządzania kryzysowego. W tym zakresie Pani dr Justyna Marzec jest Autorką dwóch artykułów naukowych oraz dwóch rozdziałów w monografiach zbiorowych, które koncentrują się na planowaniu cywilnym w zarządzaniu kryzysowym, wielowymiarowym zarządzaniu granicami zewnętrznymi UE, procesie zarządzania kryzysowego w przeciwdziałaniu i zwalczaniu zdarzeń o charakterze terrorystycznym oraz potencjale trzeciego sektora w procesie zarządzania kryzysowego. Należy podkreślić, że badania prowadzone we wskazanym obszarze pozwoliły Habilitantce na pogłębienie wiedzy niezbędnej do późniejszych badań nad powiązanymi z zarządzaniem kryzysowym zagadnieniami wczesnego ostrzegania i przyczyniły się w dużym stopniu do podjęcia tej problematyki.

Kolejnym ważnym obszarem zainteresowań badawczych Pani dr Justyny Marzec są zagadnienia odnoszące się do bezpieczeństwa państwa w cyberprzestrzeni. W tym zakresie Habilitantka jest współredaktorem trzech monografii zbiorowych oraz Autorką jednego współautorskiego rozdziału w monografii zbiorowej, które dotyczą zagadnień takich, jak: charakterystyka cyberbezpieczeństwa jako elementu bezpieczeństwa państwa i ochrony obywateli, bezpieczeństwo państwa i osób w cyberprzestrzeni oraz bezpieczeństwo Polski w cyberprzestrzeni.

Na tym tle jednak zdecydowanie głównym zakresem analiz Habilitantki są jednak opracowania dotyczące bezpieczeństwa energetycznego. W tym obszarze w ramach dorobku wskazano bowiem aż 10 artykułów naukowych oraz 12 rozdziałów w monografiach zbiorowych, a także jedną autorską monografię na temat bezpieczeństwa energetycznego Polski. W zakresie wskazanego obszaru analizie poddawane były zarówno zagadnienia dotyczące kwestii ogólnych, a w tym problemy teoretyczne oraz dotyczące zagadnień szczegółowych, a także łączące teorię z badaniami praktycznymi nad bezpieczeństwem energetycznym państwa w perspektywie porównawczej. Dominantą w tym zakresie są przede wszystkim opracowania dotyczące bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz jej współpracy międzynarodowej w tym obszarze, w tym zwłaszcza w ramach Grupy Wyszehradzkiej, ale także polityka energetyczna Unii Europejskiej oraz współpraca polsko-litewska w omawianym obszarze.

Częściowo odrębnym, choć powiązanim z wcześniej wskazanymi obszarami badawczymi zakresem zainteresowań naukowych Habilitantki są kwestie dotyczące analiz polityki wewnętrznej państw i jej wpływu na stosunki międzynarodowe. Dorobek publikacyjny Habilitantki obejmuje w tym wymiarze: jedną autorską monografię, dwie współredagowane monografie zbiorowe, dwa artykuły naukowe oraz trzy rozdziały w monografiach zbiorowych. Należy podkreślić, że wieloaspektowe badania koncentrujące się w tym wymiarze przede wszystkim na procesach demokratyzacji wybranych państw i ich polityce wewnętrznej (Brazylia i Wenezuela), przestępczości gospodarczej, zagrożeniach dla bezpieczeństwa ekonomicznego, sądach antykorupcyjnych oraz terroryzmie związane z istotą z polityką wewnętrzną państw posłużyły także częściowo do ustalenia kluczowych wskaźników dla budowy wczesnego ostrzegania, w tym do odpowiedzi na pytania dotyczące charakteru owych wskaźników oraz ich specyfiki regionalnej.

Co istotne, Habilitantka w prowadzonych przez siebie badaniach umiejętnie łączy analizy teoretyczno-metodologiczne z badaniami empirycznymi. W tym zakresie w opracowaniach dotyczących wczesnego ostrzegania wykorzystuje ona przede wszystkim koncepcję poziomów analizy stosunków międzynarodowych z koncentracją na poziomie systemu międzynarodowego, co potwierdzone zostało także w przedłożonej rozprawie habilitacyjnej. Podejście zgodne z koncepcją poziomów analizy stosunków międzynarodowych wykorzystuje także w badaniach nad niewojskowymi aspektami bezpieczeństwa międzynarodowego, a w tym obszarze w zakresie bezpieczeństwa energetycznego analizując je zarówno na poziomie państwa, jak i na poziomie systemu międzynarodowego. W nawiązaniu do badań utrzymanych w tym nurcie w analizach dotyczących skuteczności

działań organizacji międzynarodowych w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego, wykorzystuje również podstawowe założenia neoliberalnego instytucjonalizmu.

Pani dr Justyna Marzec prezentowała również systematycznie efekty swoich podczas 23 konferencji oraz seminariów naukowych. W większości były to wydarzenia o ogólnopolskim charakterze.

W konkluzji należy stwierdzić, że dorobek naukowy Pani Doktor charakteryzuje się dużą spójnością prowadzonych badań mieszcząc się w szeroko rozumianym obszarze stosunków międzynarodowych, a w tych ramach odnosi się głównie do kwestii bezpieczeństwa międzynarodowego. Dorobek ten zasługuje na w pełni pozytywną ocenę.

III. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę.

W ocenie dorobku naukowego bardzo ważnym elementem jest ustalenie czy Kandydatka/Kandydat do stopnia naukowego doktora habilitowanego łączy swoje badania naukowe z dydaktyką. Należy podkreślić, że w przypadku Pani dr Justyny Marzec mamy do czynienia w tym wypadku z bardzo ścisłym związkiem. Zajęcia dydaktyczne Habilitantki obejmują bowiem przede wszystkim zagadnienia dotyczące różnych aspektów bezpieczeństwa zarówno na poziomie państwa, jak i międzynarodowym, a także przedmioty ogólne, w tym podstawy wiedzy o państwie i prawie, prawo międzynarodowe publiczne, organizacje międzynarodowe, prognozowanie międzynarodowe i międzynarodowe stosunki polityczne. Szczególne wieloaspektowe są zajęcia prowadzone przez Habilitantkę w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego. W tym obszarze prowadziła takie przedmioty, jak: teoria bezpieczeństwa, bezpieczeństwo energetyczne, polityka energetyczna państwa, systemy wczesnego ostrzegania, terroryzm, zarządzanie kryzysowe, systemy zarządzania kryzysowego, systemy zarządzania kryzysowego UE, zagrożenia asymetryczne. Zajęcia te obejmują zarówno wykłady, konwersatoria, ćwiczenia, seminaria, jak i warsztaty i są prowadzone w języku polskim i angielskim na kierunkach ściśle związanych z obszarami badawczymi Pani Doktor tj. na ; bezpieczeństwie międzynarodowym, bezpieczeństwie wewnętrznym i administracji, IT Cyber Security, stosunkach międzynarodowych, a także na studiach podyplomowych obejmując pokrewne zagadnienia.

Pani dr Justyna Marzec jest ponadto promotorem 235 prac licencjackich, 102 prac magisterskich, recenzentem 89 prac licencjackich oraz 22 prac magisterskich. Pełniła także funkcje promotora pomocniczego w czterech postępowaniach doktorskich, spośród których dwa są już zakończone. Należy podkreślić, że wszystkie postępowania dotyczą różnych

aspektów polityki energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego, tj. jednego z głównych obszarów badań naukowych Habilitantki.

Co istotne, Habilitantka w uzupełnieniu swojej aktywności dydaktycznej i popularyzatorskiej przyczyniła się do powstania dwóch podręczników akademickich – w jednym przypadku jest współredaktorem (J. Trubalska, Ł. Wojciechowski, M. Paździor, A. Żywicka *„Bezpieczeństwo państwa w XXI wieku. Podręcznik akademicki”*, Wydawnictwo WSEI, Lublin 2018), a w drugim autorem podręcznika akademickiego (J. Trubalska, *„Podstawy prawne. Podręcznik. Studia przypadków.”*, Wydawnictwo WSEI, Lublin 2021.).

W ramach popularyzacji nauki Habilitantka brała udział w latach 2015 – 2018 w trzech edycjach Lubelskiego Festiwalu Nauki, a w 2016 r., była współorganizatorem Olimpiady Geopolitycznej organizowanej pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego.

Należy podkreślić, że wskazane wyżej formy aktywności naukowej, dydaktycznej oraz organizacyjnej Pani dr Justyna Marzec łączy z działalnością ekspercką realizowaną poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami publicznymi. Od 2014 r. jest m.in. ekspertem Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego w Warszawie. W 2015 r. była ekspertem w ramach międzynarodowego projektu finansowanego przez Fundusz Wyszehradzki. Od 2022 r. współpracuje z Instytutem Polityki Energetycznej im. Łukasiewicza. W okresie od czerwca do grudnia 2023 r. była ponadto zatrudniona na stanowisku starszego analityka w Instytucie Europy Środkowej w Zespole Wyszehradzkim. Była także członkiem licznych komisji ds. jakości kształcenia we wszystkich uczelniach, w których była zatrudniona w kolejnych latach.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski Habilitantki jest satysfakcjonujący i, podobnie jak dorobek naukowy, zasługuje na pozytywną ocenę charakteryzując się dużą spójnością z Jej aktywnością naukową.

IV. Konkluzja

Biorąc pod uwagę powyższe pozytywne oceny dotyczące zarówno całokształtu dorobku naukowego, w tym wysoką ocenę monografii pt. *„Systemy wczesnego ostrzegania w organizacjach międzynarodowych”*, a także dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz organizacyjnego pragnę stwierdzić, że Pani dr Justyna Marzec spełnia wymagania stawiane kandydatkom/kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie stosunki międzynarodowe określone w Ustawie „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r. W moim przekonaniu osiągnięcia

naukowe Habilitantki stanowią istotny wkład do rozwoju nauk społecznych w dyscyplinie stosunki międzynarodowe i w związku z tym z pełnym przekonaniem wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego oraz o nadanie Zainteresowanej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Warszawa, 12 marca 2025 r.